

ТКАЧУК Андрій Олексійович,
курсант Національної академії
Державної прикордонної служби
України

Науковий керівник:

БРИКОВСЬКИЙ Артем Григорович,
старший викладач кафедри
загальновійськових дисциплін
Національної академії Державної
прикордонної служби України

ДЕРЖАВНИЙ КОРДОН ЯК СИМВОЛ СУВЕРЕНІТЕТУ ТА МЕЖА НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ

В умовах повномасштабної агресії проти України питання державного кордону набуло екзистенційного значення. Для сучасної України кордон перестав бути лише адміністративно-політичною лінією на карті, що визначає межі юрисдикції держави. Сьогодні він трансформувався у цивілізаційний розлом, який відділяє демократичний світ від тоталітаризму, правову державу від безправ'я, свободу від примусу. Тема кордону як символу суверенітету та межі національної ідентичності є вкрай актуальною, адже саме на кордоні відбувається перша зустріч із державою, і саме його непорушність є гарантією збереження української нації як політичного суб'єкта.

Державний суверенітет нерозривно пов'язаний з територіальною цілісністю. Як зазначається у фаховій літературі, територія є матеріальною основою існування держави, а кордон – юридичним оформленням цієї основи. Без чітко визначеного та захищеного кордону неможливе повноцінне здійснення верховенства влади всередині країни та її незалежності на міжнародній арені. Відповідно до Закону України «Про державний кордон України», кордон є лінією і вертикальною поверхнею, що проходить по цій лінії, які визначають межі території України [1]. Проте в умовах гібридної та конвенційної війни це визначення наповнюється новим змістом: кордон стає лінією оборони цінностей.

Історичний досвід свідчить, що розмивання кордонів – як фізичних, так і ментальних – завжди передуює втраті державності. Російська агресія розпочалася саме з нівелювання поняття українського кордону, заперечення його легітимності та спроб нав'язати концепцію «єдиного простору». Тому відновлення контролю над кордоном у міжнародно визнаних межах 1991 року є не просто військовим завданням, а актом відновлення історичної справедливості та підтвердження суверенного статусу України.

Окремої уваги заслуговує аспект національної ідентичності. Кордон виконує функцію фільтра, який відокремлює «своє» від «чужого». У контексті української ідентичності це розмежування проходить не лише по лінії громадянства, а й по лінії світогляду. Європейський вибір України передбачає

побудову кордону, який є надійним щитом від загроз, але водночас є прозорим вікном для партнерів та друзів. Українська ідентичність гартується на кордоні, де військовослужбовці Держприкордонслужби та інших складових Сил оборони щоденно демонструють приклад самопожертви та відданості присязі.

Для курсанта військового вишу розуміння кордону має також глибокий професійно-психологічний вимір. Майбутній офіцер-прикордонник чи представник інших силових структур має усвідомлювати, що він охороняє не просто кілометри інженерних споруд, а спосіб життя свого народу, його культуру, мову та право на майбутнє. Символіка на шевроні захисника, державний прапор на КПП, українська мова спілкування під час служби – усе це є маркерами присутності держави, які формують повагу до неї як у громадян, так і в іноземців.

Варто також наголосити на правовому аспекті. Правова культура суспільства починається з поваги до закону, а повага до держави – з поваги до її кордонів. Незаконний перетин кордону, контрабанда чи інші правопорушення – це не просто кримінальні діяння, це зазіхання на економічний та політичний суверенітет. Тому правоохоронна функція на кордоні є прямою формою захисту національних інтересів.

Підсумовуючи, можна стверджувати, що в сучасних реаліях державний кордон України є складним багатовимірним явищем. Він поєднує в собі фізичний бар'єр, що стримує військову агресію, юридичну межу дії національного законодавства, а також ментальний рубіж, що окреслює простір української політичної нації. Захист кордону є священним обов'язком, який вимагає від військовослужбовців не лише професійної майстерності, а й глибокого розуміння своєї ролі в історичному процесі державотворення. Українська ідентичність сьогодні – це ідентичність нації-воїна, нації-захисника, для якої кордон є недоторканною святинєю.

Список використаних джерел

1. Про державний кордон України : Закон України від 04 листоп. 1991 р. № 1777-ХІІ. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 2. Ст. 5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1777-12> (дата звернення: 20.01.2026).

